

S Ü M E G I G Y Ö R G Y :

„Küzdünk az ábrázolás igazságáért”

LEVÉLPÓTLÁS SZOLNAY SÁNDORHOZ

Szolnay levelezéséből – ahogy más erdélyiekéből is¹ – elsősorban az általa írtakat publikálták.² Azonban nyilvánosságra került egy-egy levél-párbeszéd is.³ Meghatározó személyes élményem, hogy Szolnay Judit, majd Szolnay Ádám segítségével nyithattam ki azt a lila bőröndöt, melyből több fontos levelét és dokumentumát sikerült kötetbe szerkeszteni.⁴ 2016 nyarán bekerültek az egyik budapesti antikváriumba a Szolnay Sándor (1893–1950) festőművésznak írt alábbi levelek: mindegyik az alkotó levelesládájából.

Az aukcióra került együttes levélírói szélesítik Szolnay eddig föltételezett kapcsolatrendszerét (pl. Tamási Áronnal). Ugyanakkor bizonyos szálalakat meg is erősítenek. Néhány levél az erdélyi művészek budapesti tárlatairól számol be, vagy kiállításra kéri föl az erdélyi képzőművészet centrumában élő Szolnayt (Szervátiusz Jenő, Basilides Barna, Fülöp Antal Andor, Szőnyi István). Alapvető kollegiális kapcsolatait, nagybányai kötődéseit jelzi a magyar képzőművészet általa megismert és megkérdőjelezett értékeiről szóló párbeszédének az a fele, amely a neki szóló Kmetty János-levélből kihallható. Kmetty az általa tételezett modern magyar képzőművészetéről, képzőművészekről ír, elsősorban a KUT, a Képzőművészek Új Társasága szemszögéből. Ám ugyancsak a Nagybányán kialakult, fejlődött kapcsolataira utal vissza több levél is (Mikola András, Perlrott Csaba Vilmos, Teleki Ralph, Korda Vince). Az otthoni, az erdélyi művészet-szervezés és a képzőművészeti közélet fontos eseményeibe (pl. Vásárhelyi Z. Emil *Erdélyi művészek* könyve készülési folyamatába, a kolozsvári Műcsarnokba tervezett előadásokba) engednek bepillantani Mikola András, Nagy Imre, Kós Károly és László Gyula levelei.

E levelek tükrében talán valamelyest erősödik az eddig is tudott bizonyosság: Szolnay Sándor festőművész alkotóként és művészet-közéleti szervezőként fontos, megkerülhetetlen alakja volt Erdély 1930-40-es évtizedekbeli képzőművészetének.

1. Mikola András Szolnay Sándornak, 1935. febr. 8.

Kedves Szolnay Úr,

köszönettel vettem szíves értesítését, melyre, sajnos, csak most tudok válaszolni, hetek óta betegen vagyok.

Reprodukció célra fotográfiáim sajnos nincsenek. Itten nem is tudnak csinálni, amit Huszthy⁵ csinált ezideig, az használhatlan, s jobb, ha nem reprodukálják!

Kolozsváron van 2 képem, melyeket a vállalat lefotografáltathatna. Egyik: Darvasnál (Ujságterjesztő R.T.), másik Szász dr. mérnök úrnál (Rádiós műhelye van és

lakása Str. Jorga 16. sz. a.). Kérem a vállalat emberét odaküldeni, s énrám való hivatkozással kérjenek mindkét helyen engedélyt a fotografálásra. Egy harmadik Muntean igazgató úrnál van, a villamos művek igazgatója. Ön ezeket az urakat ismeri, s így segítségére tud lenni a vállalatnak.

Más ott levő képem reprodukáltatni nem óhajtom. Ha tudnék, v. a vállalat tudna, Pesten van pár képem, melyet szívesen reprodukáltatnék. Ha még nem késő és ez a lehetőség fennáll kérek értesítést.

Fogadja köszönetem a közlöttékért, szívélyes üdvözzellet:

Mikola András

Nb. 935. II. 8.

(Autográf írás, tintával.)

Arckép (1947)

2. Perlrott Csaba Vilmos Szolnay Sándornak, 1935. márc. 18.

Budapest 935 18/III.

Kedves Barátom.

Régen szándékozok írni neked, de lusta és elfoglalt ember vagyok, aki csak akkor ír, ha nagyon muszáj.

Ez az eset áll most fenn. Nagyon megkérnélek, légy szíves, és beszélj Dr. Zaharovits ügyvéddel, és kérdezd meg, hogy elküldötte-e a pénzt M. V. Helyre. Ha igen, úgy küldje állandóan hozzá, arra címre, amit Dr. Zaharovitsnak írtam T.i. M. V. Helyre. A másik kérésem: légy szíves, és beszélj szintén sürgősen a Sodrony iparnál lévő, Teréz névre hallgató nővel, és kérdezd meg, hogy mi az oka annak, hogy bár januárban kellett volna megfizetni a képet, én máig nem kaptam egy vasat sem. Sajnos

olyan fontos kötelezettségeim vannak volt feleségemmel szemben,⁶ hogy azt alig bírom már elbírní.

Ezért nagyon kérnék, légy szíves, és beszélj ezekkel a pasasokkal, és írd meg sürgősen a válasodat.

Nagyon örülnék, ha én is szolgálatodra lehetnék, és eljőnnél Pestre hozzám.

Címem V Dráva u. 12. Budapest

Előre is köszöni szívességed, maradok baráti szeretettel híved

PerlrottCsabaV

(Fekete tintával írt autográf.)

3. Szervátiusz Jenő Szolnay Sándornak, 1937. ápr. 28.

Szolnay Sándor festőművész úrnak

Cluj

Hotel New York

Kedves Sándor –

épp ideje, hogy valamit én is írjak neked. A kiállításom⁷ ma zárom, és szombaton kezdődik az Erdélyi kiállítás.⁸ Részemről elértem, amit óhajtottam, erkölcsileg szépen sikerült, ha anyagilag nem is annyira. Nézve az itteni, pesti festőket, habár most nem láttam dolgaidat, de ismerve őket, azt hiszem, nagyon fogod vágni őket, mivel az itteniek munkáiban kevés a lélek, és a tiedbe sok. Majd bővebben írok a kiállításról és az itteni művészi életről.

Ölel baráti szeretettel, Jenő

IV. 28

Feladó: Szervátiusz Jenő

Bpest (olvashatatlan) utca 23. II. em. 4.

(Postai levelezőlapon, autográf írással.)

4. Nagy Imre Szolnay Sándornak, 1937 év eleje (?)

Kedves Sándor!

Végre hallok valamit felőled! Ideje már egy ilyen féle könyvnek a megjelenése. 9 drb fényképet a Zieglernek⁹ átadtam, amihez még csak annyit – szeretném, ha a fotográfiai költsége megtérülne, ezt a részét rád bízom.

Jelenleg sokat dolgozom. A nyáron lefoglalt a gazdaság, amit most szeretnék apasztani a munkáimból úgy, hogy az egész telet és nyarat csak festéssel tölthessem.

Okvetlen és azonnal írd meg a tényállást a Budapest,¹⁰ Bucaresti¹¹ kiállításokról. Nincs kedved a nyáron valamelyik faluban dolgozni?

Mi van a Helikonnal?¹² – és egyáltalán? Szeretnék egy-két hónapra felmenni, de időm nincs, ha mégis felmegyek, áprilisban tenném, amikor a sár miatt nem lehet mozogni falun.

Addig is írnál mindenről üdv. Nagy Imre

(Autográf írás.)

5. Kmetty János Szolnay Sándornak, 1938. november (?)

Kedves Sándor Barátom!

Leveleddel ajtóstól rohantál a házba, és aligha tudok kérdéseidre¹³ kielégítő választ adni. Ki a fene felelős Nagy Imre és Aba Novák demagógiáiért, és miért tartod őket festőknek a nivó síkján. Amit Te ott véletlenül látsz, az nem fedi az élő művészetünket és félig sem mutatja annak múltját és jelenét. Egryt, Czóbelt, Tihanyit, Pór Bertalant, Berényt, Ferenczy Noémit és csekélységem számba sem veszed. Ferenczy Károly, Rippl Rónai, Fényes, Csontváry Kosztka, Koszta teljesen kimarad leveledből. A mi tradícióink a posztimpresszionizmussal éltek, és a mi generációnk megjárta az extrém művészetek útjait. Voltunk ott, ahol ma a román kollégák vannak, és a francia élő festészet mindenkor alapja volt a mi festészetünknek. Epigonok azonban sohasem voltunk, sem mint impresszionisták, sem mint posztimpresszionisták, sem mint kubisták. Merem azt mondani, amit Braque mondott: az egészséges festészet nem hagyja el a tárgyi ábrázolás problémáját semmiféle zenei vagy irodalmi érzésekért vagy gondolatért. Az absztrakció minden ábrázolás (Kmetty János kiemelései) tulajdona, és az absztrakt síkdíszítés pedig nem ábrázolás. Összefogva: Párizs nem csoportosít ábrázoló reális és nem ábrázoló szürreális festőket. Minden a helyére kerülhet, és megállapítható, mi az ábrázoló művészet, és még tovább, mi a jó ábrázoló művészet, és még tovább, mi a korszerű ábrázoló művészet. Tény az, hogy Cézanne régen volt ilyen aktuális, mint most a párizsi világiállítás művészi eseményei kapcsán. Bázis, felszerelve minden szükségességgel, ami a korszerű ábrázoló művészethez kell. A józan Párizs ma épp úgy megbecsüli Utrillót, mint Picassot vagy a szürrealistákat, de csak a maga helyén és a maga értelmében.

Nem kétséges az, hogy a extrém lendületünk idehaza átlendült kontrollba, és az ábrázolásunk ma nem olyan elvont. De nálunk sem kimondott Monet, sem kimondott Picasso sohasem volt. Mi küzdünk a magunk kultúrterületén az ábrázolás igazságáért. Küzd pedig minden festő a saját műhelyében, a többi európai festő küzdelmét is ismerve, de nem utánozva akkor sem, ha ugyanolyan elvi alapon dolgozik.

Tudom, és nagyon örülök, hogy a román kollégák ugyanezt csinálják, és minden európai művész kötelessége, aki tehetséges és becsületes. Neked sincs más tennivalód, úgy fessél, ahogy a tapasztalataid arra tanítanak. Nincs külön korszerű festészet. Te vagy a kor festője, és minden festő az, aki nem történelmi reminiscenciák rabja. Jó pedig az a kép lesz, amit tehetséges és tisztességes művész csinál.

Azt hiszem, sok szentenciát mondtam, de mit tehetek mást, én így tudom.

Az itteni kiállításotok helye, anyaga és rendezése gyalázatos volt.¹⁴ Szervátiusz szerencsés volt, hogy csinált előbb másutt, de ő egy ügyes fiú, és nem fog éhen halni. A kiállítás legjobb festője Te voltál, ha kissé iskolás is, de csak azt fessd, amit tudsz. Azt lehet szabadabban, temperamentumosabban, mélyebb zengésűen, küzdöbben, csak maradj a műhelyben, mert ez a titka minden jó festőnek. A rosszat egye meg a fene, az úgymint mindig sikereket arat. Májusban újra megnyílik a párizsi világiállítás, talán akkor kimehetünk.

Ölel, János

(Autográf írás tintával.)

6. Teleki Ralph Szolnay Sándornak, 1939. febr. 10.

Budapest. 1939. II. 10.

Kedves Uram!

Örvendek, hogy sok betegeskedésem közben egyszer legalább megnézhettem a szép kiállítást,¹⁵ és Szervátiusszal végignézttem, és élveztem az egészet. Most éppen egy erős zsábával őrzöm az ágyat, ezért oly elhányt az írásom. Jól esett Erdélyt annyi féle ábrázolásban újra magam előtt látnom, és nagyon örvendtem annak is, hogy a Kedves Kolléga Úr számos szép vásznáról annyi tiszta festőiség árad, és üde színei derűre hangolnak.

Az önarcképekkel a messzi múltból meghittent elcsevegtem, és magamba szívtam a segesvári utcák levegőjét. Szerettem a tiszta vonalú, tiszta fiatalságot sugárzó Judit képeket is, és egyáltalában az volt a benyomásom, hogy ha az egyik önarckép tanúsága szerint az idő bár némi barázdákat is hagy maga után, azért lélekben sok fiatalság észlelhető a képein, és ez bizonyára a leghelyesebb követendő út.

Szervátiusztól hallottam, hogy Szolnay úr is újra N. Bányára gondolnak költözni. El tudom képzelni majd örömet a régi emlékek láttára. Magam is vágyom néha arra a szép vidékre, hol annyi időt töltöttünk.¹⁶

A Szervátiusz és Nagy Imre nagy kifejező erején és a Bordi szép finomságain kívül is sok szépet láttam a kiállításban, amely, remélem, valami anyagi eredményt is hozott.

Én magam, sajnos, már rég letettem az ecsetet és kizárólag grafikával foglalkozom. Sőt, leginkább könyveket és könyvborítékokat illusztrálok. Nem valami magasztos hívátás, de végeredményben ez is művészi probléma, s minthogy úgy találom, hogy néha, nagy ritkán egy-egy kis morzsát juttat a konyhára is. Ezért nem vetem meg ezt sem.

Most éppen nagyon kedvemre való munkám akadt. Egy eredeti erdélyi székely népmeseegyűjteményt illusztrálok¹⁷ nagy örömmel. Az ellenértéket sokszorosan túlhaladó munkát végzek, fekete, sötét és világos szürke – tehát háromszoros linóklisékbe faragva a rajzokat. Céлом e nagy munkával egyéni stílusom megismertetése.¹⁸ Ezt a munkát azért is szeretem, mert faragás közben képzeletben mind a szép erdélyi tájakon barangolok, és a székelyekkel diskurálok.

Kedves Szolnay Úrnak és családjának jó egészséget és jó munkát kíván szíves üdvözléttel

Teleki Ralph

(Tintával írt autográf levél.)

7. Tamási Áron Szolnay Sándornak, 1940. ápr. 14.

Nagyságos Szolnay Sándor úrnak,

festőművész

Sighisoara

Str. Rezek Ferdinand 32.

940. IV. 14.

Szolnay Sándor, Szervátiusz Jenő, Gy. Szabó Béla (1935)

Erdélyi Képzőművészek Kiállítása (1930)

Kedves Sándor!

Kérésednek nemcsak szívesen tennék eleget, hanem bizalmadat köszönöm is. Sajnos, Emil¹⁹ már egy hónapja Moldvában katona. Hír sem igen jön felőle. Feleségéhez hiába fordulnék, mert szegény tele van gondokkal, s nem tudna segíteni úgysem. Ha Emil hazajönne, rögtön alkalmazom a megfelelő formát. Mandulával is azért nem tudtam semmit csinálni, mert az az Emil sorsában van.

Margit Szegeden tanul három hónapja, Bözsi itthon árválkodik.

Egyéb újságokat Te is tudsz.

Sajnálom, hogy nem írhattam megnyugtató választ. Abban a reményben, hogy jól vagytok, s majd ez az ügy is intéződik, ölel,

Áron.

Feledő: Tamási Áron Fantanale 7. Cluj
(Postai levelezőlapon autográf írással.)

8. Basilides Barna Szolnay Sándornak, 1941. márc. 18.

Nagys. Szolnay Sándor festőművész úrnak

Székelykeresztúr

Horthy Miklós út 28.

Bp. 1941. márc. 18.

Kedves Kollégám!

Mint a Múbarát Kiállítóhelyiség művészeti igazgatója, ápr. 27-én nyíló, erdélyi művészekből álló csoportkiállítást rendezek.²⁰ A kiállításon csakis meghívott művészek vehetnek részt. Minden művész 5-5 munkáját küldje be a Múbarát (Mária Valéria u. 12.) kiállítási helyiségébe. Beküldési határidő ápr. 18.

Az árumintavásár vezetősége a szállításnál kedvezményt kíván nyújtani a művészeknek is. Erről bővebb felvilágosítást Vásárhelyi Emil úr, a Pásztortűz (Kolozsvár, Brassai u. 5.) szerkesztője ad.

Kollegiális üdvözléssel:

Basilides Barna festőművész

U.i. Mihez tartás végett szíves válaszodat postafordultával várom.

Elnézésem kérem, hogy előző leveledre nem válaszoltam még, a rengeteg dolog a mentségem

(A Múbarát levelező lapján géppel írt levél. Az aláírástól kezdve autográf.)

9. Szőnyi István Szolnay Sándornak, 1941. ápr. 7.

Kedves Uram!

Az előleg azt jelenti, hogy ha jövőre „A Magyar Művészetért” mozgalom újból megrendezi kiállítását, s Ön azon kiállít, és a bizottság képét esetleg megvásárolja, az előleget a kép árába tudja be, illetve abból vonja le.

Nagyon jól emlékszem az órákra /a főiskolai/. Szegény Pászk Jenő²¹ éppen ma volt fent nálam, bizony nincsen a legjobb egészségben. Most utazik Bányára, talán ott javul majd az állapota.

Szívélyesen üdvözli
Szőnyi István
Budapest, 1941. április hó 7-én.
(Gépirat, autográf aláírással.)

10. Pirk János Szolnay Sándornak, 1943. jan. 21.

Nagys. Szolnay Sándor úrnak festőművész
Kolozsvár
Hétvezér tér 1.
Kedves Szolnay Úr!

18-án jöttem haza Szatmárról, ahol az ünnepek óta tartózkodtam, így a kiállítás váratlanul ért.²² Pár kéznél lévő régi dolgot beküldtem Bordy²³ címére, ha azonban nem hatnak jól, nyugodtan félre tehetik. Nagyobb dolgokkal most nehéz szerepelni, bajos a szállítása. A kolozsvári kiállításra majd érdemes lesz nagyobb dolgokkal kirukkolni, inkább arra készülök. Sajnos, a nyáron nem dolgoztam, katonáskodtam Vásárhelyen. De most se tudom, mikor hívnak ismét be.

Szolnay úrnak jó munkálkodást kíván, szeretettel üdvözli:

Pirk János

Nagybánya, 1943. jan. 21.

A kiállítási feltételeiről nem tudtam semmit, több dolgot nem mertem beküldeni.

Feladó: galántai Pirk János

Nagybánya Művésztelep

(Postai levelezőlap, autográf írással.)

11. László Gyula Szolnay Sándornak, 1943. júl. 19.

Igen tisztelt, kedves barátom!

Mellékelten küldök egy példányt a *Vonalról* (László Gyula kiemelése) írt dolgozatomból.²⁴ Sajnos, mindössze 5 darabom van, úgyhogy nem küldhetek többet. Elfelejtettek ugyanis különnyomatot készíttetni, s így 5 példányt küldöttek el, s én ezekből vágтам ki a „különnyomatot”.

Egyúttal küldök egy csomó jobb-rosszabb fényképet az első kiállításról is. A filmeket is összeszedem a napokban, s azt is elküldöm.

Szerettem volna lemenni Hozzád, de annyi a dolgom, hogy nem tudok sem dél előtt sem délután időt szakítani. A következő kérdést akartam Veled megbeszélni:

Tekintve azt, hogy a Műcsarnokkal kapcsolatos rugalmas művész- és közönség-szervezési terveink²⁵ egyelőre a hivatalos művészettudomány ösvényeibe torkollottak, jónak gondolnám, ha a művésznevelést nem intézményesen – de ténylegesen mi vennők a kezünkbe.

A magam részéről a következőket tudnám megtenni:

1. Időről időre összejönnénk, s én elmagyaráznám a sztyeppei népek művészetét, amely Euráziában eddig az egyetlen magasrendű kollektív művészet. Igen nagy fényképanyagom van erről (köztük Oroszországban készített felvételek), s azt hiszem,

nagyon tanulságos lenne egy olyan művészetbe bepillantani, amelyik gyökerében más, mint az individualista európai művészet. Intelligencia nevelésnek is jó lenne.

2. Beszéljük meg közösen a művészekkel az egészséges kritika szempontjait vita formájában. Ez két irányban lenne jó: a.) a szempontok tágulnának, b.) közben ők maguk ráébrednének elmaradottságukra.

Mindez elég nagy teher lenne számomra, de vállalom, mert nem szeretném, ha a kezdeti lendület alábbhagyna, és elposványosodnék az egész dolog. Úgy gondoltam, hogy egy hónapban egyszer egy-egy vasárnap délelőtt lehetne megrendezni ezeket a beszélgetéseket (nem gondolok egyoldalú előadásra!) vagy a Tudományos Intézetben vagy a Múcsarnokban.

Jobban ismerve az idevalókat, mint én, légy szíves gondolkodni azon, hogy még kiket vonhatnánk be ebbe a nevelő munkába. Szinte programszerűen fel lehetne állítani egy sorozatot, s azt előre is tudomására hozni a művészbereknek, hogy lássák az egész szerves épületét.

Őszinte nagyrabecsüléssel köszönt híved

László Gyula

1943. VII. 19.

(Autográf.)

12. Kós Károly Szolnay Sándornak, 1944. febr. 14.

Nagyságos

Szolnay Sándor úrnak festőművész

Kolozsvár

Rákóczi-kert Múcsarnok

Kedves Barátom!

Levelet kaptam az O. Irodalmi és Művészeti Tanácstól, illetve Tasnády Nagy Andrásról²⁶, melyben közli, hogy stipendiumokat eszközölt ki a Kultusztól. Kéri, hogy beszéljük meg: kiket ajánlanánk művészeink közül? Ebből a célból kérlek, hívasd össze csütörtök du. 4 vagy 5 órára (kiemelések Kós Károlytól) (ahogy jobb Nektek) a választmányt a Múcsarnokba, hogy ezt megbeszéljük és az ezzel összefüggő egyéb ügyeket is. Ha nem lehet az egész választmányt, akkor bár a vezető, okosabb embe-
reket, akik nem keckeckednek, hanem dolgoznak.

A viszontlátásig barátsággal Kós Károly

Sztána, 44. II/14

Telefonáld meg az E. Sz. Céhbe (17-75), hogy mikor lesz pontosan a megbeszélés.

Feladó: Kós KárolySztána/:Kolozs vm: /

(Postai levelezőlapon autográf írás.)

13. Fülöp Antal Andor Szolnay Sándornak, 1944. márc. 20.

Nagys. Szolnay Sándor festőművész úrnak

Kolozsvár

Sétatéri „Múcsarnok”

Kedves Szolnay Mester!

Úgy gondolom, hogy Zolti mindenről beszámolt, s én ezért nem írtam eddig. Nem lustaságból.

A kiállítást²⁷ elég szép közönség látogatja. Mind e napig semmi újság – sajnos –, pedig mindent megtettünk a kiállítás érdekében, és ezután is mindent megfogunk tenni.

Az újságokat gyűjtöm Sándor bácsi és a „Céh” részére. – Magammal viszem. –

Ha eladás lesz, azonnal megírom. A Fővárost és a Kultuszt igen szorgalmazzuk vételre, melyben a titkár is segítségünkre van, valamint Basilidesék is.

Az 50 drb. katalógust, amit Viktor bácsitól küldtem, meg tetszett kapni? Ha marad katalógus, azt magammal viszem. Ha van valami fontos rendelkezés a kiállítással kapcsolatban, tessék megírni.

Addig is szeretettel üdvözli Sándor bácsit, Jenőt és a többi kollégákat is tisztelő híve: Fülöp Antal Andor

Budapest, 1944. III. 20.

Újságokat viszek a kollégák részére.

(Autográf írás.)

A levél verzóján Wágner Arthúr²⁸ Szolnay Sándornak:

Kedves Sándor!

Bocsáss meg, hogy nem írtam, nagyon el vagyok foglalva. Néhány napon belül pótolom.

Addig is szeretettel ölel Arthúr

14. Korda Vince Szolnay Sándornak

Kedves Öregem – az elefántcsont lapokat átadtam Janovicsnak²⁹, aki megígérte, hogy átadja Neked őket. Remélem, hogy jók lesznek. Különben itt a régi nóta – sok a dolog,³⁰ és én meg Veled ellenkezőleg – csöndes helyre vágyok a nagy zűrzavarból.

No de örülök, hogy kezdesz valamit Bukarestben – írd – Öllelek Vince

(A London Film Studios fejléces, Vincent Korda névre nyomott levélpapírján autográf írás.)

Appendix: egy Szolnaytól származó levél:

Szolnay Sándor Gyalui Farkasnak,³¹ 1948. július 6.³²

Kedves Szerkesztőm!

Küldök 10 db rajzot, kérem kiválasztani a megfelelőt, a többit kérem vissza. Visszont pénzt kérek, mert utaznék még ma, s nincs ki a pénzem, tegyen meg mindent, hogy minél többet kapjak, s ha lehet, a cikkért is kérek.

Üdvözlettel: Szolnay

Kvár, 948. VII. 6.

Melléklet: a ceruzával írt levél mellékleteként a levélben említett 10 rajz helyett összesen 21 számozott rajz, vázlat, skicc található.

1. Alakok, gyerekkocsik, papír, ceruza, 144x193 mm, jelezve nincs
2. Két alak, papír, tus, 134x97 mm, jelezve jobbra lent: Sz

3. Nőalak – háttal, papír, ceruza, 158x102 mm, jelezve nincs (A rajz hátoldalán meghívó: dr. Keledy Tibor Kolozsvár Szabad Királyi Város polgármestere meghív dr. Csányk Dénes az Orsz. Szépművészeti Múzeum főigazgatója 1943. június 22-én 18 órakor a Városi Műcsarnokban *Az utolsó harminc év magyar művészetéről* tárlatvezetéssel egybekötött előadására.)
4. Lövészárók, 1916, papír, ceruza, 98x72 mm, jelezve balra lent: 916 VII 7. jelezve jobbra lent: Szolnay (A hátoldalán Vázlat az első világháborúból Szolnay Sándor)
5. Gyűlésen (jobbról balra): Szabédi, Csörgör, Andrásy, Szolnay, Jékely, Asztalos, Kovács Kálmán, Edgár, papír, ceruza, 145x197 mm, jelezve nincs
6. Szekerek, farönkök, papír, ceruza, 197x145 mm, jelezve nincs
7. Asztalon két doboz, mögötte két alak, alatta 8-10 sor titkos írás, papír, ceruza, 197x145 mm, jelezve nincs
8. Váza talapzaton, mellette színcsíkok, papír, ceruza, akvarell, 145x197 mm, jelezve nincs
9. Tájévkázlatok 1-4., papír, ceruza, 145x197 mm, jelezve nincs
10. Két bábun női ruhák, a színek fölírva, papír, ceruza, 197x145 mm, jelezve nincs
11. Épület alaprajzok, számok, „Balázs Péter”, papír, ceruza, 145x197 mm, jelezve nincs
12. Alaprajz, papír, ceruza, 197x145 mm, jelezve nincs
13. Emberek, állat, táj, papír, ceruza, 145x197 mm, jelezve nincs
14. Kiállításra beküldött-bevett képek száma, alatta: Gy. Szabó Koporsóvivők és Gyászolók kompozíció vázlata, papír, ceruza, 145x197 mm, jelezve nincs
15. Nagy Albert, Balázs Péter, Harsia, Miklóssy kompozíciók vázlatai, papír, ceruza, 145x197 mm, jelezve nincs
16. Moldován, Abodi Nagy Béla, F. Ferenczy Júlia, Andrásy kompozíciók vázlatai, papír, ceruza, 145x197 mm, jelezve nincs
17. Két mezítláb ember, mögöttük többen, előttük egy pár cipő, papír, ceruza, 197x145 mm, jelezve nincs
18. 1948 évi októberi kiállítás. Kolozsvár, rajzolta Miklóssy Gábor, papír, ceruza, 197x145 mm, jelezve nincs
19. Simon bácsi, arcát eltakaró ülő férfi vázlata, számok, feljegyzések, papír, ceruza, 145x197 mm, jelezve nincs
20. Két táj, két fej, vázlat, papír, ceruza, 197x145 mm, jelezve nincs
21. Ülő nő, papír, ceruza, 105x100 mm, jelezve nincs (Hátoldalán: tollrajz fekvő alakról)

Kissé talányos a levél tartalma, ugyanis Gyalui Farkas 1948-as szerkesztői tevékenységéről nem találtam adatot. Ugyanakkor Szolnay 10 rajzot említ a levelében, de emellett összesen 21 található. Talán csak annyi köze van Gyaluihoz, hogy a hagyatékában maradt fenn a levél s a mellékletei. A rajzok valójában nem teljes értékű rajzművészeti alkotások, hanem csupán skiccek, vázlatok, több darab elmosódó-bizonytalan ceruzavonalak hálója. Mégis, dokumentum-értékük miatt érdemes a fi-

gyelmünkre. Elsősorban unikális darab a *Lövészárok*, 1916 című ceruzarajz, ami elsőként ad kis kép-hírt rajzolója világháborús front-élményeiről.³³ Az 1948. októberi *Erdélyrészi állami képzőművészeti kiállításon* (Kolozsvár, Vármegyeház) a festő-kollégák műveit vázlatozta (15–18.). Az 5. rajz egy gyűlés résztvevőit rögzíti vázlatosan. Ez talán a Magyar Dolgozók Szövetsége 1944. nov. 22-i értekezletén történhetett, amely a Barabás Miklós Céh utolsó föllépése volt, két vezetője: Kós Károly és Szolnay jelenlétével. *Két alak* című tusrajz (2.) és az *Ülő nő* (21.) színes vázlat Szolnay rajzművészetéhez visz közelebb, a 21 rajz összességében az alkotó rajzolói, vázlatozó metódusába vezet bennünket.

JEGYZETEK

- 1 Kós Károly *levelezése*. Szerk.: Sas Péter. Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Bp., 2003
- 2 Szolnay Sándor: *A világ legvégén. Válogatott levelek és írások*. Szerk.: Banner Zoltán. Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1973
- 3 Pl. Murádin Jenő: *Szolnay Sándor és Popp Aurél 1936-os levelezéséből*. Utunk, 1969. jan. 17. XXIV. évf. 3. (1055.) sz.
- 4 Szolnay Sándor: *Erdély színei*. Komp-Press Kiadó, Korunk, Kolozsvár, 2010
- 5 Huszthy Mátyás – Nagybányán működő fényképész
- 6 Perlrott Csaba Vilmos 1925-ben vált el Gráber Margit (1895–1993) festőművésznőtől.
- 7 A Tamás Galériában megrendezett kiállításáról van szó.
- 8 11 erdélyi művész (Szolnay Sándor, Nagy Imre, Bordi András, Thorma János, Ziffer Sándor, Bánffy Miklós, Kós Károly, Gy. Szabó Béla, Gallasz Nándor, Szervátiusz Jenő, Vásárhelyi Z. Emil) budapesti tárlata, 1937. május 1-től jún. 4-ig volt a Csekonics-palotában.
- 9 Vásárhelyi Ziegler Emil (1907–1986) festőművész, grafikus, művészeti író. Készülő könyve az *Erdélyi művészek*. Kolozsvár, 1937. Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet R. T. nyomása, az Erdélyi Szépművészeti Céh 12. kiadványa, X. sorozat 4-5. könyv.
- 10 A Csekonics-palotában megrendezett 11 erdélyi művész – köztük Nagy Imre is – bemutatkozó kiállításáról (lásd még a 8. jegyzetet) érdeklődhet.
- 11 Nagy Imre s más erdélyi magyar képzőművész részvételével szervezett bukaresti kiállításról nincs tudomásunk, talán csak egy meg nem valósult terv lehetett.
- 12 Az 1928 májusától megjelenő szépirodalmi és kritikai folyóiratról, az Erdélyi Helikonról kérdez Nagy Imre. 1936-37-ben Helikon címen jelent meg.
- 13 A Kmetty levél előzménye egy neki írt Szolnay-levél, amelyben a kortársi magyarországi képzőművészetről, képzőművészekről kérdezhetette Kmettyt. Ennek alap-élményét fogalmazta meg 1938. nov. 22-én talán Wágner Arthúrnak is: „itt küldöm Kmetty Jánosnak egy levelét. /.../ Láttam Gál Ferencnél tizenöt-tizenhat pesti festő képeit. Szőnyit, Aba Novákot, Hinczet stb. Nagyon-nagyon furcsák, azt hiszed, remekművet kapsz, s kapsz egy kimondott semmit. Szőnyi, ha akarom szép, de Catu I Bogdan szebb, Aba Novák virtuóz, a többi modern átvett témafestés”. Szolnay Sándor: *A világ legvégén*. Kolozsvár, 1973. 34. Genthon István művészettörténete (*Az új magyar festőművészet története*, Bp., 1935) saját példányába beírt dátum: 1938. III. 18. Elolvasása után ez idő tájt foglalkoztatta Szolnayt: „Genthon egész határozottan azt mondja, hogy a fejlődés csak a modern irányokban van, csak erre van fejlődés. /.../ Az, ami általában élém kerül a mai magyar piktúrából, az nem hiteli el velem, hogy ezek remekművek. Csupa erőszak és teóriefestés, ami lehet már holnap téves tan, de igazi piktúrát nagyon ritkán talállok bennük”. Wágner Arthúrnak 1938. okt. 13-án. Szolnay Sándor: *A világ legvégén*. Kolozsvár, 1973. 30-31.
- 14 11 erdélyi képzőművész (lásd a 8. jegyzetet) Csekonics-palotában megrendezett kiállítása (Budapest, 1937. május 1 – június 4.)

- 15 Az Erdélyi magyar képzőművészet – csoportkiállítás, Nemzeti Szalon, Budapest, 1938. december – 1939. január.
- 16 Szolnayék akkor nem költöztek Nagybányára. Szolnay 1921–1924, Teleki Ralph 1921–1923 között dolgozott Nagybányán.
- 17 A Teleki Ralph illusztrálta kötetet nem tudtam azonosítani.
- 18 Teleki Ralphnak ez nem sikerülhetett maradéktalanul, mert az 1956-os forradalom leverése után Svédországba emigrált.
- 19 Emil Isacról, vagy Vásárhelyi Z. Emilről lehet szó lehet szó.
- 20 A Műbarát csoportkiállításán szerepeltek: Fülöp Antal Andor, Simon Béla, Szervátiusz Jenő, Varga Nándor Lajos.
- 21 Pász Jenő (Pascu Eugen 1895–1948) festő. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán, a kecskeméti, majd a nagybányai művésztelepen dolgozott. Szőnyi Istvánnal együtt járt a Képzőművészeti Főiskolára.
- 22 A Barabás Miklós Céh első marosvásárhelyi kiállításának (megnyílt 1943. febr. 14-én) az előkészületeiről van szó. Az említett kolozsvári kiállítás, a Barabás Miklós Céh első közös tárlata a Kós Károly tervezte kolozsvári Műcsarnokban: 1943. nov. 14 – dec.).
- 23 Bordy András (1905–1989) festőművész, a marosvásárhelyi kiállítás szervezője
- 24 László Gyula: *A vonal, mint művészi kifejező eszköz*. Termés (Kolozsvár), 1943. Tavasz, 102–117. A művészetelmélet rovatban megjelent tanulmány nem más, mint a Képzőművészeti Főiskolára benyújtott záródolgozata: „főiskolai disszertációm *A vonal mint kifejező eszköz*. Pl. Lyka Károly szerint ilyen dolgozat még nem született a főiskolán”. László Gyula: *1910-ben születtem...* Egy a XX. századot végigélt magyar ember emlékezései. Életünk Könyvek, Szombathely, 1995. 26.
- 25 A Kós Károly tervezte, 1943 tavaszán megnyitott kolozsvári Műcsarnokba a képzőművészek – elsősorban a Barabás Miklós Céh tagjai – részére tervezett programokhoz kapcsolódóan teszi meg a saját javaslatait László Gyula.
- 26 A Barabás Miklós Céh tagsága, de elsősorban két vezetője (elnök Kós Károly, alelnök Szolnay Sándor) évek óta küzdött azért, hogy a hátrányos helyzetű romániai, majd erdélyi magyar képzőművészek jobb esélyeket, lehetőleg a magyarországi képzőművészekéhez hasonló lehetőségeket kapjanak. Ezeket a problémákat egyes tagok is erősen vetették föl a céh utolsó közgyűlésén (1943. nov. 14.). Ennek hatására Kós és Szolnay levéllel fordult Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszterhez és Tasnádi Nagy Andrásához, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács elnökéhez. A levélben említett ösztöndíj lehetett az első reménysugaruk, ám mivel a német hadsereg 1944. március 19-én Magyarországot megszállta, így ez a terv is szertefoszlott.
- 27 A Barabás Miklós Céh kiállítása, Nemzeti Szalon, Budapest, 1944. márc. 12–25.
- 28 Wagner Arthúr Szolnay barátja, gyűjtője és mecénása.
- 29 Janovics Jenő (1872–1945) színművész, rendező, művelődéspolitikus. A magyar filmgyártás egyik úttörője, kolozsvári stúdiójából indult a világhírű Kertész Mihály és Korda Sándor, Korda Vince testvérbátyja is.
- 30 Korda Vince (1897–1979) festőművész, 1922–24 között Nagybányán dolgozott, majd fivére, Sir Alexander Korda mellett a London Film vállalt művészeti vezetője és dizlettervezője lett.
- 31 Gyalui Farkas (1866–1952) művelődés- és irodalomtörténész, publicista. 1891-től a kolozsvári Egyetemi Könyvtárban dolgozott, igazgatója is volt (1911–1926). 1901–1918 között magántanárnéknél könyvtártudományból tartott előadásokat a kolozsvári egyetemen. Nem találtam adatot arra vonatkozóan, hogy 1948-ban szerkesztőként is dolgozott volna.
- 32 Országos Széchényi Könyvtár Levelestár, Fond 240/93.
- 33 A bevezetőben hivatkozott lila bőrönd még rejtje Szolnaynak az első világháborúban készített fényképfelvételeit. Reméljük, hogy azok is nyilvánosságra kerülhetnek majd.